

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
62η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

**“ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΥΝΘΗΚΩΝ”**

**ΑΠΟ
ΑΝΧΗ (ΠΒ) ΧΡΗΣΤΟ ΠΟΥΛΙΑΝΙΤΗ**

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

1. Εισαγωγή

Η γνωστή αποστροφή του ΚΛΕΜΑΝΣΩ¹ ότι “*οι συνθήκες είναι ένας τρόπος να συνεχίσεις τον πόλεμο*”, αποδίδει κατά τον πιο σαφή και ίσως αδιαμφισβήτητο τρόπο τη θέση των Διεθνών Συνθηκών στο διεθνές σύστημα και τη δυναμική που διαμορφώνουν κάθε φορά στις σχέσεις μεταξύ των διεθνών δρώντων, συμβαλλόμενων ή όχι στην υπόψη συνθήκη.

Η αιτία των πολέμων αποτελεί από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα πεδίο ιδεολογικής διαπάλης φιλοσόφων, ηγετών, επιστημόνων, σχολών σκέψης. Κύριο χαρακτηριστικό των διεθνών σχέσεων είναι η σύγκρουση, σύμφωνα με τη ρεαλιστική προσέγγιση.

Η ανάλυση των αιτιών των πολέμων, σαφέστατα εκφεύγει των σκοπών της παρούσας. Κατά την πρόοδο της διατριβής όμως, όπου θα αναλύονται κομβικές Συνθήκες, που αφορούν κατά κύριο λόγο την Ελλάδα, είναι αυτονόητο ότι θα παρουσιάζεται τοποχρονική ανάλυση των παραγόντων που οδήγησαν στη σύγκρουση, ώστε να υπάρχει σύνδεση αιτίας, γεγονόςτος, αποτελέσματος.

Ο πόλεμος όμως, ως ολική προσέγγιση, πέρα από την ακαδημαϊκή θεώρηση, είναι πράξη βίας, που αποσκοπεί στο να εξαναγκάσει τον αντίπαλο να εκτελέσει τη βούλησή μας, όπως ξεκάθαρα αναφέρει ο Clausewitz². Εμπριέχει καταστροφές, εκατόμβες θυμάτων και κυριαρχία επί όλων των δραστηριοτήτων και εκφάνσεων της ζωής των εμπόλεμων. Κυρίως όμως προκαλεί ποικίλα συναισθήματα, θετικά και αρνητικά, με προεξάρχοντα αυτά του εχθρικού αισθήματος που μετατρέπεται σε εχθρική πρόθεση, τα οποία υπερκερούν τα όποια απρόσωπα κίνητρα των πολέμων και φέρνουν στην επιφάνεια την ωμή και γυμνή φύση της αρχέγονης βίας³. Είναι παρατηρήσιμα υπαρξιακά μεγέθη, στοιχειακά, υφιστάμενα σε κάθε μορφή πολέμου, ακόμα και στην περίπλοκη μορφή πολέμου, των σύγχρονων πολιτισμένων λαών. Απομονωμένα σε συνθήκες εργαστηριακής καθαρότητας, ει δυνατόν, όχι όμως ως αφαιρετική διαδικασία, αλλά ως συμπύκνωση, συνιστούν αναγνωρίσιμα νοητικά σχήματα, παρόντα και στο τέλος ή αρχή ενός πολέμου, τη ΣΥΝΘΗΚΗ. Χωρίς αυτά, δεν είναι νοητή η όποια συνθήκη, δεν ερμηνεύεται.

Επιπλέον αυτά τα συναισθήματα, είναι σφοδρότατα σε ένταση, ως συνδεόμενα με βασικά ένστικτα, με κυρίαρχο αυτό της επιβίωσης και ως εκ τούτου, έχουν σημαντικότερη διάρκεια, συνήθως γενεών, με τα εχθρικά στερεότυπα και εικόνες που δημιουργούν. Πράγμα ασφαλώς, που έχει πολλαπλές επιπτώσεις στην αποκατάσταση της συνεργασίας, της εμπιστοσύνης και της αίσθησης της ασφάλειας των λαών, απαραίτητων παραμέτρων για την εμπέδωση της ειρήνης.

Η προκύπτουσα ανάγκη διακοπής του πολέμου, όπου και αν οφείλεται, στην καταβολή του ενός αντιπάλου, στην αμοιβαία εξουθένωση,

¹ Γάλλος πολιτικός, πρωθυπουργός, φυσικός και δημοσιογράφος 1841-1929.

² Παναγιώτης Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, εκδ “Θεμέλιο”, Αθήνα, 1998, σελ. 22.

³ Στο ίδιο, σελ 23.

ή όπου αλλού, οδηγεί στην ειρήνευση. Είτε ως αδήριτη ανάγκη επιβίωσης των ηττημένων είτε ως προετοιμασία του επόμενου πολέμου, ανάλογα με τη σχολή σκέψης, την οποία ο καθένας πρεσβεύει.

Το αβίαστο συμπέρασμα είναι ότι μετά τον πόλεμο, ακολουθεί η ειρήνη. Η ίδια η ετυμολογία της λέξης, έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Ειρήνη, από το ρήμα είρω, που έχει διττή σημασία. Λέγω και συνδέω. Πράγματι, η συνομιλία συνδέει. Άρα η ειρήνη είναι η κατάπαυση των εχθροπραξιών και σύνδεση δια των λόγων⁴. Δεν μπορεί παρά η σύνδεση αυτή να λαμβάνει πολύ επίσημο χαρακτήρα και να ισχυροποιείται με σπονδές και επίκληση των θεών ως μαρτύρων και τιμωρών κατά την αρχαιότητα, μέχρι τη σύγχρονη εποχή με τη γνωστή μορφή των Συνθηκών, με το ρόλο του τιμωρού βέβαια να τον παίζει ή να προσπαθεί να τον παίξει, μια σχετικά νέα παράμετρος, οι Διεθνείς Οργανισμοί. Επίσης σημαντική παράμετρος, πολύ νεότερη, η οποία όμως επηρεάζει ακόμα και παλαιότερης αυτής συνθήκες, αποτελεί η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κυρίως έχει, την οικονομική αποζημίωση ως κυριαρχούσα διάσταση, ως αποκατάσταση βλαβέντος δικαιώματος, δεν είναι όμως καθόλου αμελητέα⁵ ειδικά αν τοποθετηθεί στο πλαίσιο συλλογικής απαίτησης, ενισχυμένης και με την υποστήριξη κρατικού δρώντος.

Επίσης δεν παραγνωρίζουμε το γεγονός ότι η συνολική ισχύς ενός διεθνούς δρώντος είναι καθοριστικής σημασίας τόσο στη διεκδίκηση όσο και στην υποστήριξη των εθνικών του θεμάτων.

Φυσικά, υπάρχουν και Συνθήκες, οι οποίες δεν προήλθαν από πόλεμο, αλλά από την ανάγκη των διεθνών δρώντων να αποφύγουν τον πόλεμο, να ενισχύσουν το αίσθημα ασφάλειας και να εξασφαλίσουν την ευημερία των λαών τους. Ακόμη και σ' αυτές τις περιπτώσεις, νοητικά σχήματα όπως της απεικόνισης της ισχύος του κάθε συμβαλλομένου, η ισορροπία και ο ανταγωνισμός για την αύξηση της ισχύος, είναι παρόντα.

2. Σκοπός

Ο Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι διττός:

α. Η αναγνώριση των νοητικών σχημάτων που διέπουν τις Διεθνείς Συνθήκες ή εμπεριέχονται σ' αυτές, καθ' οιονδήποτε τρόπο, φανερά ή συγκαλυμμένα, και κατ' ακολουθία ο τρόπος συσχετισμού των με το γράμμα ή και το πνεύμα των συνθηκών, καθώς και με τα παραγόμενα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα και συνέπειες.

β. Η ανίχνευση τυχόν επαναλαμβανόμενων νοητικών σχημάτων, η οποία σκιαγραφεί συγκεκριμένες πολιτικές και στρατηγικές διεθνών δρώντων και εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για την άσκηση της υψηλής στρατηγικής της Ελλάδας, στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής.

4 Άννα Τζιροπούλου-Ευσταθίου, Ο εν τη Λέξει Λόγος, "Γεωργιάδης", Αθήνα, 2006, σελ. 377.

5 Νίκος Λυγερός, Διάλεξη «Ευρωπαϊκή Κύπρος», Ανοικτό Πανεπιστήμιο Ασπρωπύργου, 09 Φεβ 2009.
<http://www.lygeros.org>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Συνθήκη

Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης του 1969, συνθήκη είναι κάθε διεθνής συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ κρατών με έγγραφο τύπο και διέπεται από το διεθνές δίκαιο (δηλαδή όχι από το δίκαιο των συμβαλλόμενων μερών). Οι διεθνείς συνθήκες αποτελούν σήμερα την κύρια πηγή των διεθνών υποχρεώσεων που δεσμεύουν τα κράτη.

Καλή πίστη

Η θεμελιώδης αρχή του δικαίου των συνθηκών είναι ότι κάθε συνθήκη, που ισχύει, δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη, τα οποία υποχρεώνονται να την εφαρμόζουν με καλή πίστη. Η αρχή αυτή, γνωστή και ως *pacta sunt servanda* (λατινικά: οι συνθήκες πρέπει να τηρούνται), θεσπίστηκε στη Διάσκεψη της Βιέννης του 1969 για το Δίκαιο των Συνθηκών, το οποίο διέπει τις διακρατικές συνθήκες.

Λύση Συνθηκών

Άλλη θεμελιώδης αρχή του δικαίου των συνθηκών, αποτελεί η αρχή *rebus sic standibus*, η οποία φαίνεται να υπηρετεί αντίθετη επιδίωξη από την προηγούμενη. Παρέχει τη δυνατότητα διαφυγής, με το να θεωρεί ως δεδομένο ότι οι συνθήκες μπορεί να αναθεωρηθούν, όταν οι αρχικές περιστάσεις που οδήγησαν στη σύναψή τους, έχουν μεταβληθεί ουσιαστικά¹.

Νοητικά σχήματα και μεθοδολογία

Τα ίδια δεδομένα, δεν προσφέρουν την ίδια εικόνα². Αυτό γιατί είμαστε ικανοί να δούμε μόνο ότι κατανοούμε, ότι εκπαιδευτήκαμε να κατανοούμε, με την επιπρόσθετη ίσως ενδυνάμωση των ικανοτήτων μας, που οφείλεται στις τυχαίες προσλαμβάνουσες παραστάσεις. Αυτό στην καθημερινότητα ίσως να μπορούσε να θεωρηθεί αρκετό. Το πρόβλημα εμφανίζεται από τη στιγμή που θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε φαινόμενα υψηλής στρατηγικής ή και ακόμα αήτητης, φαινομενικά, τακτικής. Τα φαινόμενα αυτά προέρχονται από νοητικά σχήματα, που ανήκουν στο γνωστικό επίπεδο.

Όταν εξετάζουμε προβλήματα που ανήκουν στον γνωστικό τομέα³, δηλαδή προβλήματα που δεν εμπεριέχουν γνώση, μα που χρησιμοποιούν μόνο τη ρευστή νοημοσύνη, τότε όσον αφορά στην αποθήκευση πληροφοριών, δεν είναι τόσο η λύση που είναι σημαντική, όσο η μεθοδολογία επίλυσης του προβλήματος, διότι μόνο αυτή εμπεριέχει τα νοητικά σχήματα του πυρήνα. Η λύση από μόνη της, δεν αποθηκεύει την ουσιαστική πληροφορία και σε γενικό πλαίσιο, παρουσιάζεται ως μια εκφυλισμένη περίπτωση της όλης διαδικασίας. Στον γνωστικό τομέα, το μόνο που είναι

¹ Θ.Α.Κουλουμπής- ΤΖ.Γουλφ, ,Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, "Παπαζήσης", Αθήνα, 1981, σελ.426.

² Νίκος Λυγερός, Νοητική Στρατηγική, "Σπανίδης", Ξάνθη, 2006, σελ. 39.

³ Στο ίδιο, σελ. 173

πράγματι ουσιαστικό, είναι τα νοητικά σχήματα. Είναι το ανάλογο της μυθολογίας με την ιστορία, διατηρεί μέσα της μόνο την ουσία των πραγμάτων.

Με τον ίδιο τρόπο, ο ανθρώπινος εγκέφαλος πρέπει να επικεντρώνεται στα σταθερά σημεία του προβλήματος, έτσι ώστε να εντοπίσει τα νοητικά σχήματα, που ελέγχουν το βάθος της δομής.

Συμπερασματικά, η κατανόηση του προβλήματος γίνεται μέσω της συμπύεσης της πληροφορίας, που ελέγχεται από τα νοητικά σχήματα⁴. Μεθοδολογικά αυτό το πρόγραμμα μπορεί να φανεί βαρύ. Είναι όμως το μόνο που επιτρέπει όχι μόνο την κατανόηση ενός συγκεκριμένου προβλήματος, αλλά και την επινόηση της κατηγορίας μέσα στην οποία ζει και τη θεωρία που το οργάνώνει γνωστικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΚΟΜΒΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Σύμφωνο της "Ιεράς Συμμαχίας" (20 Μαί 1571), μεταξύ Ισπανίας, Ενετίας και Πάπα Πίου του Ε΄⁵

Το Σύμφωνο αυτό αποβλέπει στην εκδίωξη των Τούρκων⁶ από τις Χριστιανικές Χώρες και δημιουργεί έμμεσο αλλά έντονο συμβολισμό για τον σκλαβωμένο ελληνισμό. Το Σύμφωνο είναι γνωστό ως "Ιερός Συνασπισμός" (Sacra Liga) και δεν είναι απλά τυπικό και διπλωματικό. Είναι στρατηγικό, αλλά και συμβολικό⁷. Είναι ένα σχέδιο μεγάλης εμβέλειας, που δημιουργεί ένα νέο δόγμα. Η πρώτη επίπτωση αυτού του δόγματος είναι ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία, δεν διαθέτει κυρίαρχη στρατηγική. Για να κατανοήσουμε τον χαρακτήρα αυτού του νέου νοητικού σχήματος, αρκεί να υπενθυμίσουμε την ύπαρξη της Συνθήκης Ειρήνης μεταξύ Βενετίας και Τουρκίας στις 2 Οκτ 1540, με την οποία η Βενετία αναγκάζεται ν' αφήσει στο έλεος των Τούρκων το Ναύπλιο και τη Μονεμβασία, για να κερδίσει χρόνο. Υπέγραψε δηλαδή μια συνθήκη που της επιτρέπει να συνεχίσει τον πόλεμο. Συνεπώς, η Sacra Liga θέτει ουσιαστικά μία νέα αρχή για τη γεωστρατηγική της Μεσογείου.

Με τη Sacra Liga, ο Πάπας αποσπά κοινή δήλωση των Ισπανών-Βενετών για την άμεση, μέσα σ' ένα μήνα, δραστηριοποίηση των δύο Στόλων και την αποστολή τους στην Ανατολική Μεσόγειο. Επαναδιεκδικεί ουσιαστικά την ισχύ που είχε απωλέσει στη Μεσόγειο από τους Τούρκους, στο όνομα της θρησκευτικής διαφορετικότητας (Χριστιανισμός-Ισλάμ), με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Αποτέλεσμα αυτής της Συμμαχίας, υπήρξε η μετά από λίγους μήνες, Ναυμαχία της Ναυπάκτου (7 Οκτ 1571). Τα παραγόμενα αποτέλεσμα αυτής είναι πολλά και σημαντικά. Η Συμμαχία είναι το αποτέλεσμα μιας αλληλεξάρτησης εναντίον ενός κοινού εχθρού, που απειλεί τον ενιαίο γεωπολιτικό χώρο της Μεσογείου, όπου, χωρά μόνο μία ναυτική δύναμη ή στη χειρότερη περίπτωση, δυνάμεις που μπορούν να ισορροπήσουν. Η νίκη εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, είναι

⁴ Στο ίδιο, σελ. 175.

⁵ Νικολάου, Διεθνείς Πολιτικές και Στρατιωτικές Συνθήκες-Συμφωνίες και Συμβάσεις, "Φλώρος", Αθήνα, 1996, σελ.. 19.

⁶ Ο όρος Τουρκία, άρχισε να χρησιμοποιείται μαζί με αυτόν της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από το Συνέδριο του Βερολίνου. Αποκλειστικά δε, από τον Κεμάλ και τον πόλεμο της ανεξαρτησίας.

⁷ <http://www.lygeros.org/2158-gr.php>

πρώτα από όλα, η ήττα του μουσουλμανικού δόγματος της συνεχούς επέκτασης. Καταρρέει το δόγμα και με αυτό η ίδια η κεντρική δομή της Αυτοκρατορίας.

Έτσι, το μεγαλύτερο πρόβλημα για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, δεν είναι η καθαυτή ήττα στη Ναύπακτο, αλλά η αρχή της αμφισβήτησης στα κατεχόμενα εδάφη. Το γεγονός ότι η πρώτη ήττα συμβαίνει στη θάλασσα, έχει ιδιαίτερη σημειολογική χρησιμότητα. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, επιστρέφει στη βασική φυλετική της υπόσταση, του νομάδα⁸, κυρίαρχο νοητικό σχήμα, υποτασσόμενη στις αρχέγονες φοβίες, που εμπλουτίζονται καθοριστικά και από το μέγεθος της ναυτικής ήττας στη Ναύπακτο. Πράγματι, δεν θα γίνει ποτέ ναυτική δύναμη⁹, οπότε τίθεται σε διαχρονική αμφισβήτηση και η προστασία των παραθαλάσσιων εδαφών της και του περιβάλλοντος χερσαίου χώρου.

Η αρχή της αμφισβήτησης στα κατεχόμενα εδάφη, έχει ιδιαίτερη σημασία για τον ελληνισμό. Σε ολόκληρη την Ελλάδα διαδίδεται η Συμμαχική νίκη και προκαλεί αναστάτωση τόσο στην Πελοπόννησο, όσο και στη Στερεά Ελλάδα. Είναι μια έναρξη για τα επαναστατικά κινήματα των Ελλήνων, οι οποίοι για μια φορά ακόμη συμμετείχαν στη διαμάχη τρίτων, ως αξιωματικοί¹⁰ και πληρώματα του χριστιανικού στόλου, στο όνομα της εθνικής απελευθέρωσης. Ο νικητής της Ναυμαχίας, γράφει στις 7 Ιουν 1572, προς τον Αρχιεπίσκοπο Επιδαύρου Λιμηράς Μακάριο Μελισσηνό: "Ελπίζω να έλθω αυτού εις αύξησιν της βοηθείας των Χριστιανών και προς κοινήν αγαθοποιάν". Εδώ το νοητικό σχήμα του ελληνισμού, ως υπολογίσιμο μέγεθος, στην υλοποίηση των σχεδίων χριστιανών, τρίτων, κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εμφανίζεται με κυρίαρχο τρόπο, στην αρχέγονη κοιτίδα. Ο ελληνισμός, που μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και την πτώση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας, δεν είχε πια κανένα στήριγμα και σημείο αντίστασης, αποκτά ένα νέο πλαίσιο, έμμεσο, αλλά ικανό να δώσει χώρο και προοπτική γέννησης των επαναστατικών κινήματων των Ελλήνων.

2. Συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή Βουλγαρίας (21 Ιουλ 1774), μεταξύ Ρωσίας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας¹¹

Η Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή υπογράφεται μετά τον Α' Ρωσο-Οθωμανικό πόλεμο και σύμφωνα μ' αυτή, η Ρωσία αποδίδει στην Οθωμανική Αυτοκρατορία όλα τα νησιά του Αιγαίου που κατείχε και την Πελοπόννησο. Τα διάφορα Φρούρια του Ευξείνου Πόντου (Γενικαλέ, Κέρτς, Αζόφ κ.ά.) παραχωρούνται στη Ρωσία και επιπλέον προβλέπεται ότι τα ρωσικά πλοία θα διέρχονται ελεύθερα από τα Στενά. Αυτό της επιτρέπει να ενοποιήσει το γεωστρατηγικό χώρο της Αζοφικής και Μαύρης θάλασσας και να επιδιώξει κάθοδο στη Μεσόγειο, με σκοπό τη διεκδίκηση ισχύος στο γεωσύστημα της Μεσογείου, καθώς και αύξηση επιρροής στα εξαρτώμενα υποσυστήματα. Το σοβαρό εμπόδιο βέβαια είναι τα Στενά, αλλά η κατάληψή τους ανατρέπει τα γεωστρατηγικά σχέδια άλλων μεγάλων παιχτών, οπότε θα ακολουθήσει έμμεση προσέγγιση.

Τα εδαφικά οφέλη της Ρωσίας δεν είναι και τόσο σημαντικά, αλλά οι λοιπές πρόνοιες της Συνθήκης, της επιτρέπουν να ασκήσει την επιθυμητή πολιτική, καθόσον δημιουργούν τη νομική υποδομή της βαλκανικής πολιτικής της Ρωσίας.

⁸ Hugh Poulton, Ημίμηλο Γκρίζος Λύκος και Ημισέληνος, "ΟΔΥΣΣΕΑΣ", Αθήνα, 2000, σελ. 61.

⁹ Στο ίδιο, σελ. 18.

¹⁰ Στρατιωτική Επιθεώρηση, Γενικού Επιτελείου Στρατού, Σεπ-Οκτ 2009 σελ. 91.

¹¹ Νικολάου, Διεθνείς Πολιτικές και Στρατιωτικές Συνθήκες-Συμφωνίες και Συμβάσεις, σελ. 31.

Το άρθρο 70 της Συνθήκης είναι το κρισιμότερο και παράγει σοβαρά αποτελέσματα, ιδιαίτερα για τον ελληνισμό. Σύμφωνα με αυτό, η Πύλη υπόσχεται να προστατεύσει τη Χριστιανική Θρησκεία και τις εκκλησίες της. Η Ρωσία δηλαδή, αποκτά έμμεσα την κηδεμονία των ορθόδοξων κατοίκων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η Συνθήκη, εννοεί την ανοδική πορεία των νησιών. Οι Έλληνες νησιώτες είναι έτοιμοι να υποκαταστήσουν τους Γάλλους εξ ολοκλήρου σχεδόν στη Μεσόγειο. Το ασφαλές ή περίπου ασφαλές περιβάλλον που εισήγαγε η Συνθήκη, έδωσε στους Έλληνες τη διάθεση ανάληψης εμπορικού/ναυτικού ρίσκου, γεγονός που δημιούργησε τη δυναμική αποκόμισης σοβαρών κερδών¹². Ως νοητικό σχήμα, η διάθεση ανάληψης ρίσκου, ανάλογου των αναμενόμενων κερδών, διαθέτει ισχυρή δυναμική και οδηγεί στη δραστηριότητα ακόμα και υπό συνθήκες πειρατείας και λαθρεμπορίου (κυρίως κατά τη διάρκεια των Ναπολεόντειων πολέμων ως αποτέλεσμα του ναυτικού αποκλεισμού που επέβαλε η Αγγλία). Μέγιστη ευεργετική συνέπεια για τον ελληνισμό, αποτελεί η απόκτηση πολεμικής ναυτικής εμπειρίας και εξοπλισμένων εμπορικών/πολεμικών πλοίων. Επιπλέον η αίσθηση της δυνατότητας ναυτικής κυριαρχίας στο γεωσύστημα της Μεσογείου, ως συνέχεια της αρχέγονης στρατηγικής της φυλής, επανέρχεται στον ελληνισμό και θα επιβεβαιωθεί στο μέλλον πανηγυρικά, με αποκορύφωμα στη διάρκεια των βαλκανικών πολέμων. Η αξία του ως νοητικού σχήματος, είναι θεμελιακή της ίδιας της φυλετικής ύπαρξής μας και συνέχειας. Δεν αφήνεται καμιά αμφισβήτηση, από τον καιρό του Στράβωνα ακόμα, που περιγράφει τη Μεσόγειο ως "**Η εντός και η καθ' ημάς θάλασσα.**"¹³

Τα προνόμια που εξασφάλισαν οι Έλληνες είναι καθοριστικά για το μέλλον του ελληνισμού, επειδή επιτρέπουν μεταξύ άλλων να δημιουργηθεί το υπόβαθρο της οικονομικής δυνατότητας διεξαγωγής πολέμου ανεξαρτησίας. Το νοητικό σχήμα της οικονομικής δυνατότητας, εμφανίζεται πρώτη φορά και δημιουργεί επιπλέον πολιτικοοικονομικές συνέπειες. Η άνοδος εφοπλιστικών οικογενειών και συμφερόντων, που θα διεκδικήσουν στη συνέχεια ρόλο στα πολιτικά πράγματα, του νεότερου Ελληνικού κράτους. Επιπλέον, θα εισάγουν και στην Ελλάδα την έννοια της εμπορικής θαλάσσιας ισχύος της χώρας, ως υποσυστήματος ή συνιστώσας της ναυτικής ισχύος, στο χωροχρόνο της Μεσογείου. Ενός γεωστρατηγικού χώρου, που συνδέεται με τον Εύξεινο Πόντο και τη Μαύρη Θάλασσα με τα Στενά, επιβεβαιώνοντας έτσι την τοποστρατηγική ολότητα του χώρου. Επιβεβαιώνεται και στις μέρες μας, άσχετα αν υπεισέρχονται και νέες παράμετροι, όπως οι ενεργειακοί αγωγοί.

Η Συνθήκη αυτή, αποτελεί ουσιαστικά εκχειρία που απλά δίνει στις δύο Δυνάμεις, και κυρίως στη Ρωσία, τον απαιτούμενο χρόνο προετοιμασιών για την επόμενη σύρραξη. Το νοητικό σχήμα της σύναψης συνθήκης προς κέρδος χρόνου, επανεμφανίζεται από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η Ρωσία για να επιβάλει τους όρους της ήδη συναφθείσας συνθήκης εισέρχεται σ' ένα νέο πόλεμο. Η σύναψη Συνθήκης σημαίνει τίποτε ή περίπου τίποτε, αν δεν είσαι διατεθειμένος να διεκδικήσεις την επιβολή της, στην ανάγκη με επανάληψη των εχθροπραξιών. Είναι κάτι που θα διαπιστώσουμε πικρά με τη Συνθήκη της Λοζάνης.

Η πολιτική της προάσπισης της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που ακολουθεί η Βρετανία από την περίοδο του Ρώσο-οθωμανικού πολέμου, θα προκαλέσει τον Αγγλο-ρωσικό ανταγωνισμό στο χώρο των Βαλκανίων και της Μεσογείου. Ο ανταγωνισμός δε αυτός των δύο Δυνάμεων,

¹² Arnold Toynbee, Οι Έλληνες και οι Κληρονομίες τους, "Καρδαμίτσας", Αθήνα 2002, σελ. 257.

¹³ Σαράντος Ι. Καργάκος, Μεσόγειος, Η Υγρή Μοίρα της Ελλάδος και της Ευρώπης, "Ι. Σίδερης", Αθήνα, 2007, σελ. 28.

αποτελεί το βασικό ιστό του Ανατολικού Ζητήματος και θα διαρκέσει ολόκληρο το 19ο αιώνα, με την ανάπαυλα ενός σύντομου διπλωματικού «ιντερμέτζου» κατά τον πόλεμο της ελληνικής ανεξαρτησίας¹⁴.

Η Συνθήκη αποτελεί αναμφίβολα μια μεγάλη πολιτική και διπλωματική νίκη της Ρωσίας, η οποία κατόρθωσε να κατέλθει στις βόρειες ακτές του Ευξείνου Πόντου και να αποκτήσει το δικαίωμα επέμβασης σε ζητήματα, που αφορούν στις χριστιανικές μειονότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δηλαδή επέμβασης σε ζητήματα εσωτερικής κυριαρχίας. Εισάγει δε ένα νέο νοητικό σχήμα. Είναι η πρώτη φορά που η εξωτερική και εσωτερική πολιτική της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλληλοκαθορίζονται με βάση τις θρησκευτικές της μειονότητες.

3. Συνθήκη Λονδίνου (6 Ιουλ 1827), μεταξύ Μ. Βρετανίας, Γαλλίας και Ρωσίας

Αφορά στην "ειρηνοποίηση της Ελλάδας" και μ' αυτή επικυρώνεται η "συνεννόηση" των τριών Δυνάμεων. Προβλέπει ανακωχή μεταξύ των αντιμαχόμενων μερών και προσφορά μεσολάβησης, των Δυνάμεων στην Πύλη, για συμφιλίωσή της με τους Έλληνες. Το νοητικό σχήμα της παραγωγής αποτελεσμάτων σε τρίτα μέρη, που δεν είναι συμβαλλόμενα σε Συνθήκη, εμφανίζεται πανηγυρικά, ακόμα και αν τα μέρη αυτά είναι εμπόλεμα.

Προβλέπει, επίσης διακανονισμό της διένεξης, στη βάση των αρχών:

α. Οι Έλληνες γνωρίζουν την υπεροχή του Σουλτάνου ως υπερέχοντος κυρίου και κατά συνέπεια θα πληρώνουν ετήσιο φόρο στο Οθωμανικό Κράτος.

β. Οι Έλληνες θα κυβερνώνται από τις Αρχές, τις οποίες αυτοί οι ίδιοι θα εκλέγουν και θα διορίζουν, αλλά στο διορισμό αυτόν η Πύλη θα έχει "προσδιορισμένη ψήφο"¹⁵. Δηλαδή δεν υπάρχει σκέψη ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους. Μυστικό συμπληρωματικό άρθρο ορίζει ότι εάν σε ένα μήνα οι αντιμαχόμενοι δε δεχθούν τη Συνθήκη, οι Δυνάμεις θα λάβουν όσα μέτρα υπαγορεύουν οι περιστάσεις για την εκτέλεσή της¹⁶. Πρόκειται για το νοητικό σχήμα της επιβολής όρων Συνθήκης, ακόμα και με νέο πόλεμο. Φυσικά προαπαιτούμενα είναι η βούληση και η αποφασιστικότητα.

Η Συνθήκη, είναι η πρώτη καταστατική διεθνής πράξη της Ελληνικής ελευθερίας, είναι η Συνθήκη με την οποία η Ελλάδα εξήλθε από την πολιτική ανυπαρξία, έστω και έμμεσα, εφόσον δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος.

Το Πρωτόκολλο του Λονδίνου (12 Δεκ 1827), μεταξύ Μεγ. Βρετανίας, Γαλλίας και Ρωσίας¹⁷, προκλήθηκε μετά τη νέα άρνηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, να δεχθεί τη μεσολάβηση των Μεγάλων Δυνάμεων για την ειρήνευση. Οι Μεγ. Δυνάμεις είναι πια αποφασισμένες να λάβουν σοβαρά μέτρα για την εφαρμογή της Συνθήκης της 6 Ιουλ 1827. Αποφασίζουν την αποστολή στην Ελλάδα Γαλλικού Στρατού, (η απόφαση αυτή διατυπώθηκε στο Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 31 Ιουλ 1828).

¹⁴ Χριστοδουλίδης, Διπλωματική Ιστορία, τόμος 1, σελ. 208.

¹⁵ Το ότι σε όλα τα σχέδια για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, παρά την υποτιθέμενη πρόοδο του Διεθνούς Δικαίου, η ψήφος των Ελληνοκυπρίων εμφανίζεται ως "σταθμισμένη" έναντι των Τουρκοκυπρίων, τακτική χρησιμοποιούμενη μάλιστα από τις ίδιες δυνάμεις, δείχνει ότι ορισμένα νοητικά σχήματα επαναλαμβάνονται σε απίστευτο βαθμό. (Εφημερίδα "Κόσμος του Επενδυτή", σελ. 22, 12 Δεκ 2009)

¹⁶ Αποτέλεσμα της άρνησης της Τουρκίας να αποδεχθεί τους όρους των τριών Δυνάμεων υπήρξε η Ναυμαχία του Ναβαρίνου και η καταστροφή του Τουρκοαιγυπτιακού Στόλου, και στη συνέχεια η υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου, στις 12 Δεκεμβρίου 1827.

¹⁷ Νικολάου, Διεθνείς Πολιτικές και Στρατιωτικές Συνθήκες-Συμφωνίες και Συμβάσεις, σελ. 86.

Το ότι τα αλληπάλλληλα Πρωτόκολλα και Συνθήκες της ίδρυσης του νέου Ελληνικού κράτους υπογράφονται στο Λονδίνο¹⁸, δεν είναι τυχαίο. Αυτό καταδεικνύει το ενδιαφέρον της Μεγ. Βρετανίας, αλλά και την πρωτοκαθεδρία μεταξύ των Δυνάμεων. Ναυτική δύναμη, κυριαρχούσα στη Μεσόγειο και όχι μόνο, της δίνει την ευκαιρία να προπαγανδίσει στην ελληνική κοινή γνώμη το ενδιαφέρον της και να φροντίσει τη μελλοντική επιρροή της στο νεοσύστατο κράτος.

4. Συνθήκη Αδριανουπόλεως (14 Σεπ 1829), μεταξύ Ρωσίας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας¹⁹

Η συνθήκη ειρήνης υπογράφεται μετά την είσοδο του Ρωσικού στρατού στην Αδριανούπολη. Ενώ όμως είναι η Ρωσία και η Οθωμανική Αυτοκρατορία που υπέγραψαν τη Συνθήκη Αδριανουπόλεως, είναι η Ελλάδα που βγαίνει κερδισμένη²⁰, αλλά και η Σερβία, που ανακηρύσσεται σε Ηγεμονία υπό τον Μίλος Ομπρένοβιτς (1780-1860). Αυτό το νοητικό σχήμα δεν είναι ασυνήθιστο στη γεωστρατηγική. Η ουσία του είναι ότι το έργο μιας Συνθήκης δεν αφορά μόνο αυτούς που την υπογράφουν, αλλά και τρίτους.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία μέχρι τότε εφαρμόζει παρελκυστική τακτική, ως τελευταίο μέτρο άμυνας σε διεθνείς πιέσεις. Μπορεί τελικά να υπογράψει κάποια Συνθήκη, όμως θα χρειαστεί επιπλέον πίεση, προκειμένου να την εφαρμόσει. Αυτή η συμπεριφορά ως νοητικό σχήμα, είναι εκπληκτικά επαναλαμβανόμενη και έχει διπλό σκοπό. Αποβλέπει πρώτα σε κέρδος χρόνου και ανατροπή της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί, στηριζόμενη στη δυναμικότητα του διεθνούς συστήματος, αλλά και στην τριβή των εμπλεκόμενων, αν θεωρήσουμε ότι η Συνθήκη επιτρέπει τη συνέχεια του πολέμου, όπως και ότι το ενδιάμεσο στάδιο της διαπραγματεύσεως, είναι απλά μια προσωρινή διακοπή του πολέμου. Δεύτερο, στην κόπωση της διεθνούς κοινότητας, αλλά και στην αλλαγή πολιτικής, συχνό φαινόμενο στις Δημοκρατίες, μετά από εκλογές.

Εδώ όμως μπαίνει ένα τέλος. Λύνεται το ζήτημα της δημιουργίας ελεύθερου Ελληνικού Κράτους. Υπόψη ότι και με τις διατάξεις της Συνθήκης Λονδίνου(6 Ιουλ 1827), αλλά και με το Πρωτόκολλο Πετρούπολεως(4 Απρ 1826), η Ελλάδα δεν ήταν ανεξάρτητη από την Υψηλή Πύλη. Υπήρχε ελευθερία εσωτερικής διοίκησης, διεξαγωγής εμπορίου και θρησκευματος, όχι όμως ανεξαρτησία(θα επιτευχθεί με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, 3 Φεβ 1830).

Μια άλλη σοβαρή πρόνοια της Συνθήκης είναι ότι προβλέπει για τους Τούρκους εγκατεστημένους στην Ελλάδα, τη μετανάστευση στην πατρίδα τους έναντι αποζημίωσης της ακίνητης περιουσίας τους. Δηλαδή, οι Τούρκοι κατακτητές γίνονται πρόσφυγες, χωρίς δικαίωμα επιστροφής στην Ελλάδα. Οροθετείται έτσι έμμεσα αλλά σαφώς το κυρίως Τουρκικό κράτος και ταυτόχρονα επιτυγχάνεται μια εθνική καθαρότητα στο Ελληνικό έδαφος. Η μετακίνηση πληθυσμών ως νοητικό σχήμα έχει διπλή ανάγνωση. Η πρώτη, της προστασίας των ανθρώπων από πράξεις αντεκδίκησης. Η δεύτερη, ότι αυτοί που καθορίζουν τις τύχες των λαών, προσπαθούν να ξεριζώσουν κάθε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση που οδήγησε στην πολεμική αναμέτρηση. Δείχνει την πρόθεση της στατικότητας, τις ισορροπίες επιρροών στην περιοχή ενδιαφέροντος, δηλώνουν ότι εκεί δεν θα δεχθούν πλέον αλλαγές.

¹⁸ G. R. Berridge, Διπλωματία, Θεωρία και Πρακτική, "Τουρκικής", Αθήνα, 2007, σελ. 73-78 (για τους συμβολισμούς του τόπου διεξαγωγής των διαπραγματεύσεων).

¹⁹ Νικολάου, Διεθνείς Πολιτικές και Στρατιωτικές Συνθήκες-Συμφωνίες και Συμβάσεις, σελ. 92.

²⁰ <http://www.lygeros.org/2089-gr.pfp>

5. Συνδιάσκεψη Ειρήνης Παρισίων(18 Ιαν 1919)

Η συνδιάσκεψη ειρήνης που ακολούθησε τη λήξη του Α'ΠΠ, συνήλθε στο Παρίσι, ήταν η μεγαλύτερη διπλωματική σύναξη από την εποχή του Συνεδρίου της Βιέννης. Αναμενόμενο είναι ότι σ' αυτή τη συνδιάσκεψη, θα λειτουργήσουν πολλά νοητικά σχήματα γεωστρατηγικής, είτε ως αφορμές ή προφάσεις είτε ως πραγματικές ανάγκες ισορροπίας ισχύος, απαραίτητης προϋπόθεσης εξασφάλισης διαρκούς ειρήνης. Άλλα, όπως της ανοικτής διπλωματίας, που επιθυμούσε να εισάγει ο Πρόεδρος Ουίλσον, δεν λειτούργησαν καθόλου και αυτό γιατί η τεχνική δυσκολία που προέκυπτε από το μεγάλο αριθμό των συμμάχων και συνασπισμένων κρατών(27 νικήτριες χώρες, μερικές χωρίς καθόλου ρόλο στον πόλεμο)²¹, έδωσε την πρόφαση της περιορισμένης σύνθεσης της συνδιάσκεψης.

Ο Βενιζέλος περίμενε υπομονετικά στα παρασκήνια πρόσκληση του Συμβουλίου για να υποβάλλει τα αιτήματα της Ελλάδας. Αυτό επέβαλε προσπάθεια προσεταιρισμού ισχυρού ή ισχυρών για την ευόδωση των εθνικών σχεδίων, αλλά δημιουργούσε ταυτόχρονα εξάρτηση και διάθεση αντίδρασης από τους μη συμφωνούντες, γεγονότα που θα επιβεβαιωθούν με πολύ οικτρό τρόπο κατά τη μικρασιατική περιπέτεια.

Ένα άλλο νοητικό σχήμα που λειτούργησε, είναι αυτό του ρεβανσισμού²², το οποίο λειτουργεί σε διπλή κατεύθυνση, τόσο προς το παρελθόν, όσο και προς το μέλλον.

Παρελθολογικά, κυρίως γιατί επιλέχθηκε το Παρίσι ως τόπος της συνδιάσκεψης. Ως ένα βαθμό το δικαιολογούσε ο σημαντικός ρόλος της Γαλλίας στον πόλεμο και οι καταστροφές, που είχε υποστεί ο γαλλικός λαός. Όμως έθεσε όλες οι αντιπροσωπείες κάτω από την πίεση της κοινής γνώμης, που απαιτούσε επιτακτικά «η Γερμανία να πληρώσει». Οι εκδικητικές κραυγές των διεγερμένων μαζών, απαιτούσαν την οριστική απομάκρυνση του κινδύνου με την ολοκληρωτική εκμηδένιση των ηττημένων. Αυτό όμως αποτελούσε αντίφαση γιατί θα ανέτρεπε την αρχή της ισορροπίας των δυνάμεων στον κυρίως ευρωπαϊκό χώρο, κυρίαρχο νοητικό σχήμα, από την εποχή της Συνθήκης της Βιέννης(1815) ακόμα.

Μελλοντικά, γιατί κράτη με δισταγμένα ή και συγκρουόμενα εθνικά συμφέροντα, με διαφορετικές προσεγγίσεις στο πρόβλημα της παγίωσης της ειρήνης, προσπάθησαν να διαχειριστούν τα πάντα. Χωρίς μάλιστα τη συμμετοχή των ηττημένων, που θα έπρεπε να περιμένουν την ετυμηγορία των νικητών, μη έχοντας την παραμικρή δυνατότητα να επηρεάσουν τη διαμόρφωσή της.

Η απουσία της Ρωσίας από τη συνδιάσκεψη ειρήνης ήταν ένα πρόβλημα, που χειροτέρεψε με την επέμβαση των Συμμάχων στον ρωσικό εμφύλιο πόλεμο (καλοκαίρι 1918, όπου συμμετείχε και η Ελλάδα).

Η Μεγάλη Βρετανία, έχοντας εξασφαλίσει τη υπεροχή της στη θάλασσα, μετά τον ναυτικό ακρωτηριασμό της Γερμανίας που προέβλεπε η συνθήκη της ανακωχής, θα στρέψει το ενδιαφέρον της στην Αφρική και στην Εγγύς Ανατολή, όπου επιδίωκε να αποκομίσει εδαφικά κέρδη σε βάρος της Γερμανίας και της Τουρκίας (εδώ θα προσπαθήσει να βρει ρόλο ο Βενιζέλος για την Ελλάδα).

Οι επιδιώξεις της Γαλλίας, όμως ήταν που κυριάρχησαν, με αποτέλεσμα η Συνθήκη των Βερσαλλιών(28 Ιουν 1919) να μεταβάλει το συσχετισμό δυνάμεων στον ευρωπαϊκό χώρο, καθιστώντας τη Γαλλία, το στρατιωτικά ισχυρότερο κράτος της Ευρώπης. Από την άλλη πλευρά η Συνθήκη των Βερσαλλιών, λόγω των επαχθών όρων της, οδήγησε στην ασφυξία τη Γερμανία και σε μια ακόμη

²¹ Χριστοδουλίδης, Διπλωματική Ιστορία, τόμος 2, σελ. 548.

²² Ουσιαστικά πρόκειται για το βασικό νοητικό σχήμα της υπογραφής συνθήκης που επιτρέπει τη συνέχεια του πολέμου, αλλά επιχειρείται μια διαφορετική μεθοδολογική προσέγγιση, με περισσότερες πληροφορίες, που επιτρέπει την κατάδειξη του πλήθους των παραγόντων που υπεισέρχονται στις Συνθήκες.

παγκόσμια σύρραξη, επιβεβαιώνοντας τον αφορισμό του Κλεμανσύ για τις Συνθήκες.

Η Ελλάδα συμμετέχει στον πόλεμο, χωρίς να έχει προηγουμένως συνάψει Συμφωνία με τους Συμμάχους, για τα οφέλη, που θα αποκόμιζε από την πολεμική συμβολή της. Ο Βενιζέλος, επαφίεται στην διπλωματική του δεξιότητα και στις αρχές της αυτοδιάθεσης των λαών, για να πετύχει σε κατάλληλη στιγμή τα σχέδιά του.

Κεντρική ιδέα του Βενιζέλου, υπήρξε η διαδοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ο μετασχηματισμός της Ελλάδας από μικρό Κράτος της Βαλκανικής σε μεγάλη ανατολική δύναμη. Στήριζε το συλλογισμό του στη γαλλοβρετανική απόφαση της διάλυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τον περιορισμό της Τουρκίας στο οροπέδιο της Κεντρικής Μ. Ασίας. Σε αυτό συνέβαλε και η διαδεδομένη πολιτική της μετακίνησης των εθνικών πληθυσμών στην εθνική κοιτίδα τους. Εδώ εμφανίζεται το νοητικό σχήμα του εκτουρκισμού της Τουρκίας, που θα εφαρμόσει στη συνέχεια με ένταση ο Κεμάλ. Είναι το ίδιο νοητικό σχήμα, που λειτούργησε στις σφαγές των Αρμενίων και Ποντίων και θα λειτουργήσει επίσης στη σφαγή του ελληνισμού της Ιωνίας στη Σμύρνη. Οι προτάσεις του Βενιζέλου βρίσκουν ευμενή απήχηση, με εξαίρεση των Αμερικανών και κυρίως των Ιταλών. Η Ιταλία προσπαθεί να αντισταθεί σε όλες σχεδόν τις Ελληνικές αξιώσεις γιατί διαβλέπει ότι μια ισχυρή Ελλάδα στο μέλλον, μπορεί να αποβεί επικίνδυνος ανταγωνιστής στη διεκδίκηση ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο²³.

6. Συνδιάσκεψη Ειρήνης Λοζάνης Ελβετίας (21 Νοε 1922 - 24 Ιουλ 1923), μεταξύ των εκπροσώπων της Μ Βρετανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Ελλάδας, Τουρκίας, Ρουμανίας, Σερβίας, Βουλγαρίας, Βελγίου, Πορτογαλίας, Ιαπωνίας και ΗΠΑ.

Η Συνδιάσκεψη πραγματοποιήθηκε σε δύο στάδια. Το πρώτο διαρκεί μέχρι **4 Φεβ 1923**, οπότε διακόπτονται οι διαπραγματεύσεις (λόγω επιμονής του Τούρκου αντιπροσώπου Ισμέτ, στο θέμα των πολεμικών αποζημιώσεων) και το δεύτερο από **23 Απρ μέχρι 24 Ιουλ 1923**, ημερομηνία υπογραφής της Συνθήκης Ειρήνης. Οι Τούρκοι εμφανίζονται στη Συνδιάσκεψη ως νικητές, επιθυμώντας να υπαγορεύσουν τους όρους της ειρήνης και είναι αδιάλλακτοι στις αξιώσεις τους. Λόγω επιμονής της Τουρκίας για καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων από την Ελλάδα, αποχωρεί η Βρετανική αντιπροσωπεία²⁴ (η Ελλάδα το 1921 είχε κηρύξει μερική παύση πληρωμών και η οικονομική της κατάσταση ήταν οικτρή).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ενώ οι ΗΠΑ μετέχουν στη Συνδιάσκεψη, δεν υπογράφουν τελικά τη Συνθήκη. Προσχωρούν όμως στη **Σύμβαση περί του Καθεστώτος των Στενών (24 Ιουλ 1923)**, μεταξύ Μ Βρετανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Ιαπωνίας, Βουλγαρίας, Ελλάδας, Ρουμανίας, Σερβίας και Τουρκίας, σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας διελεύσεως. Οι συμβάσεις Chester με αντικείμενο τα πετρέλαια της Μοσούλης και τη παραχώρηση γης κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής Βερολίνου-Βαγδάτης, που επιβεβαιώθηκαν από την Τουρκία λίγο πριν (7 Απρ 1923) την έναρξη του δεύτερου γύρου συνομιλιών στη Λοζάνη(23 Απρ 1923), έπαιξαν το ρόλο τους. Άσχετα αν τελικά καταγγέληθηκαν τον Δεκ 1923, από την Τουρκία, μάλλον επειδή η Μοσούλη είχε περάσει στα χέρια των Βρετανών²⁵.

²³ Αρετή Τούντα-Φεργάδη, Η Εξωτερική Πολιτική των Μεγ. Δυνάμεων στο Μεσοπόλεμο, "Ι Σίδηρης", Αθήνα, 2005,σελ.37

²⁴ Lord George Nathaniel Curzon, (Άγγλος πολιτικός, 1859-1925).

²⁵ George Horton, Η Μάστιγα της Ασίας, "Εστία", Αθήνα, 1993, σελ. 181-185.

Επίσης αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι πριν την υπογραφή της Συνθήκης (24 Ιουλ 1923), υπογράφονται μεταξύ της Ελληνικής και της Τουρκικής αντιπροσωπείας, Συμφωνίες και Συμβάσεις (30 Ιαν 1923), που παράγουν σοβαρά αποτελέσματα, ακόμα και σήμερα, όπως²⁶:

α. Συμφωνία περί ανταλλαγής των αιχμαλώτων και απόδοσης των πολιτικών κρατουμένων.

β. Σύμβαση περί ανταλλαγής των πληθυσμών. Η Σύμβαση αυτή δημιούργησε ανυπέρβλητες δυσκολίες για την ερμηνεία του όρου "Etablis". Αφορά στον χαρακτηρισμό των "εγκατεστημένων", δηλαδή Ελλήνων κατοίκων στην Κωνσταντινούπολη, οι οποίοι εξαιρούνται της ανταλλαγής πληθυσμών.

Οι Τούρκοι επιθυμούν να παραμείνει πολύ περιορισμένος αριθμός. Αυτή η θέση συνδέεται άμεσα με το δόγμα της εθνικής καθαρότητας του κεντρικού τουρκικού κράτους(ο Κεμάλ την προσδιορίζει στην Ανατολία²⁷), που δεν ήθελε μειονότητες στον καθαρό του πυρήνα. Αυτό το δόγμα, που λειτουργεί ως κυρίαρχο νοητικό σχήμα, ξεκινά από τη **Συνθήκη του Βερολίνου** (13 Ιουλ 1878), όταν αρχίζει η εδαφική συρρίκνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Δεν συγχωρεί μειονότητες, που θα μπορούσαν να θέσουν σε αμφισβήτηση τον πυρήνα της, που έπρεπε να μείνει καθαρός. Αλλιώς δεν θα είχε το στρατηγικό βάθος για να επιβιώσει. Αυτή της η ανασφάλεια εξελίσσεται σε διαχρονική ιδεολογία, που παραμένει η ίδια με Οθωμανικό, Κεμαλικό και Μετακεμαλικό καθεστώς. Το νοητικό σχήμα, που αποτελεί και το εργαλείο αυτής της ιδεολογίας, είναι η γενοκτονία. Οι πρώτοι που την υποστούν είναι οι Αρμένιοι (1895-6). Θα ακολουθήσουν οι ξανά οι Αρμένιοι (1915-6)²⁸, οι Έλληνες του Πόντου (1914-1923), οι Έλληνες της Ιωνίας (1922) οι Ασσυρο-Χαλδαίοι, και οι Κούρδοι (σε εξέλιξη στις μέρες μας). Η αρμενική κρίση ενεργοποιεί και τα ρωσικά αντανάκλαστα για τις αρμενικές επαρχίες με επίκεντρο το Καρς, που είχε προσαρτήσει η Ρωσία μετά τον Ρωσο-Τουρκικό πόλεμο του 1877-78. Υπήρχε δηλαδή το υπόβαθρο προσέγγισης Ρωσίας-Κεμάλ για τη Συνθήκη του Καρς (23 Οκτ 1921) οπότε η Αρμενία διαμελίστηκε οριστικά. Το δράμα που παίχτηκε εδώ είναι ότι οι ίδιοι οι Αρμένιοι, υπέγραψαν μια συμφωνία που τους διαμέλισε.

Η περίπτωση της Τουρκίας αποτελεί μια ιδιαιτερότητα με τις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες που έχει στο εσωτερικό της, τις οποίες δεν κατορθώνει να ενσωματώσει σε όλη τη διάρκεια της Οθωμανικής περιόδου(δεν διέθετε τον τεχνολογικό και θεσμικό εξοπλισμό²⁹), αλλά και σήμερα, για μια σειρά από λόγους. Κάθε μειονότητα με την περιχαράκωσή της, αποτελεί ένα εσωτερικό σύνορο. Με αυτή την έννοια, η Τουρκία δεν έχει εσωτερικό, έχει μόνο εξωτερικό³⁰, γι' αυτό η εξωτερική της πολιτική ταυτίζεται με την εσωτερική πολιτική. Στο ίδιο πλαίσιο μπαίνει και το νέο-οθωμανικό δόγμα που εισηγείται ο κ. Νταβούτογλου με την ανασύσταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αναφέρεται στη σημερινή εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, με τους όρους της εσωτερικής κατάστασης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δηλαδή τις μειονότητες. Αν αυτό σημαίνει και στροφή από την Κεμαλική ιδεολογία του εθνικισμού, θα το διαπιστώσουμε στο μέλλον.

Στις διαβουλεύσεις, οι διαθέσεις των Γάλλων και των Ιταλών απέναντι στην Ελλάδα, δεν ήταν ευνοϊκές. Μερική εξαίρεση αποτελούσαν οι Βρετανοί. Αντίθετα, οι αντιπρόσωποι των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, φερόταν με μεγάλη συγκατάβαση

²⁶ Λέσχη των Νέων Ελλήνων, Η Συνθήκη της Λωζάννης, "ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ", Αθήνα, 1993, σελ. 87-93.

²⁷ Hugh Poulton, Ημίψηλο Γκρίζος Λύκος και Ημισέληνος, σελ. 129.

²⁸ Χριστοδουλίδης, Διπλωματική Ιστορία, τόμος 2, σελ. 345.

²⁹ Hugh Poulton, Ημίψηλο Γκρίζος Λύκος και Ημισέληνος, σελ. 64.

³⁰ <http://www.lygeros.org/2495-gr.pfp>

απέναντι στις αξιώσεις των Τούρκων. Εδώ λειτουργεί το νοητικό σχήμα που θέλει σε διαπραγμάτευση με μεσολάβηση δυνάμεων (ή διαιτησία), όλη η πίεση να κατευθύνεται στο αδύναμο μέρος.

Ιδιαίτερο ρόλο στις διαπραγματεύσεις διαδραμάτισε και ο Ελληνικός στρατός, με την έννοια της χρησιμοποίησής του ως μοχλού πίεσης. Ο Ελληνικός στρατός είχε ηττηθεί στη Μ. Ασία, αλλά δεν είχε εκμηδενιστεί. Απόδειξη αυτού, είναι το γεγονός ότι είχε συγκροτηθεί η Στρατιά Έβρου μέχρι Δεκ 1922, με διοικητή τον Υποστράτηγο Πάγκαλο (μέλος της επαναστατικής επιτροπής), ο οποίος πίεζε τον Βενιζέλο για επανάληψη των εχθροπραξιών και κατάληψη της Ανατολικής Θράκης. Οι Ελληνικές δυνάμεις στη Δυτική Θράκη, ανέρχονταν σε 115.000 άνδρες και 208 πυροβόλα, ενώ οι Τουρκικές στην Ανατολική Θράκη, σε 35-40.000 άνδρες και 100 πυροβόλα³¹. Βρετανικές δυνάμεις κατείχαν την Κωνσταντινούπολη και τα Στενά, παρεμβαλλόμενες έτσι μεταξύ των δυνάμεων της Θράκης και της Μ. Ασίας.

Η επί μήνες διαπραγμάτευση, ως συνέπεια της αδιαλλαξίας των Τούρκων, οδήγησε τελικά την Ελληνική κυβέρνηση να εκδώσει διαταγή επιχειρήσεων προς τη Στρατιά Έβρου, για κατάληψη της Ανατολικής Θράκης μέχρι των ορίων της Κωνσταντινούπολης, με τη σύμπραξη και του Στόλου, για τη νύχτα 27 προς 28 Μαΐου 1923. Τότε με μια αιφνίδια κίνηση η Τουρκία, συμφωνεί με τις προτάσεις της ελληνικής αντιπροσωπείας, (βράδυ της 26ης Μαΐου) και ενώ τα ελληνικά στρατεύματα είχαν ήδη επιβιβαστεί στα πλοία και στον Έβρο είχε ετοιμαστεί η γεφύρωση του ποταμού. Εδώ λειτουργεί το κυρίαρχο νοητικό σχήμα της γεωστρατηγικής, από τον Θουκυδίδη ακόμα, ότι ο ισχυρός προχωρεί όσο του επιτρέπει η δύναμή του, ενώ ο αδύνατος υποχωρεί μέχρι εκεί που του επιβάλλει η αδυναμία του. Εδώ όμως είναι η Τουρκία που επιβάλλει τη θέλησή της στην Ελλάδα, χωρίς να έχει εκμηδενίσει το στρατό της. Είναι η Ελληνική πολιτική που δεν συμμορφώνεται με τη λογική του πολέμου, ως δικού της μέσου, ως συνέχειάς της³². Απορρίπτεται δηλαδή το κυρίαρχο νοητικό σχήμα της σχέσης πολέμου και πολιτικής. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, υπογράφηκε η Συνθήκη Ειρήνης.

7. Συνθήκη Ειρήνης Λοζάνης Ελβετίας³³ (24 Ιουλ 1923), μεταξύ Μ Βρετανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Ιαπωνίας, Ελλάδας, Ρουμανίας, Σερβίας και Τουρκίας.

Με τη Συνθήκη αυτή, αναθεωρείται η θνησιγενής **Συνθήκη των Σεβρών** (10 Αυγ 1920) και χαράσσονται τα σύνορα Ελλάδας και Τουρκίας, στα σημερινά όρια (άρθρο 2). Αν και τυπικά δεν επικυρώθηκε, επιβεβαιώνει το νοητικό σχήμα που θέλει τις Συνθήκες να συνεχίζουν τον πόλεμο. Πραγματικά, χρειάστηκαν δύο χρόνια πολέμου (1920-1922), για να φτάσουμε στην υπογραφή της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης.

Στη Συνθήκη δεν γίνεται ειδική μνεία για το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης. Όμως οι προβλέψεις του Τμήματος Γ' της Συνθήκης περί προστασίας των μειονοτήτων, απαγορεύουν κάθε δυσμενή μεταχείριση των θρησκευτικών και άλλων μειονοτήτων. Επιπλέον το προσωπικό του Πατριαρχείου, ως εγκατεστημένο στην Κων/πολη, εξαιρείται της ανταλλαγής πληθυσμών. Η Τουρκία παρόλα αυτά, αρχίζει πολύ νωρίς να δείχνει "κακή πίστη" στην εφαρμογή της Συνθήκης (6 Δεκ 1923), όταν αμφισβητεί την οικουμενικότητα του Πατριαρχείου. Η κατάσταση που επικρατεί από τότε μέχρι σήμερα, περιγράφεται

³¹ Επιχειρήσεις εις Θράκην (1913-1923), Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1969, σελ. 140-141, 162.

³² Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, σελ. 382.

³³ Λέσχη των Νέων Ελλήνων, Η Συνθήκη της Λοζάνης (το πλήρες κείμενο), "ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ". Αθήνα, 1993.

από τον τωρινό Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο, ως καθημερινή σταύρωση³⁴. Άλλο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η τύχη των μειονοτήτων που αμοιβαία εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή, των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, Ίμβρου, Τενέδου και των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης. Η πρώτη από 110.200 έμεινε μετά από συνεχείς διωγμούς 2.000, η δε δεύτερη από 106.000, έφτασε στις 127.000³⁵. Όλες οι ενέργειες αυτού του είδους, συνδέονται με το δόγμα της εθνικής καθαρότητας του κεντρικού τουρκικού κράτους, που δεν θέλει μειονότητες στον καθαρό του πυρήνα.

Η Τουρκία δείχνει "κακή πίστη" στην εφαρμογή της Συνθήκης και σε πολλές άλλες περιπτώσεις³⁶, η αναφορά των οποίων αφενός καταλαμβάνει πολύ χώρο, αφετέρου δεν αποτελεί τον σκοπό αυτής της εργασίας. Αποτελούν όμως τον πυρήνα των σημερινών προβλημάτων μεταξύ των δύο χωρών.

Η Συνθήκη οδήγησε σε μία νέα πραγματικότητα στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή. Σε ότι αφορά την Ελλάδα, το νέο εδαφικό και πληθυσμιακό καθεστώς δημιουργεί τις προϋποθέσεις εγκατάλειψης της "Μεγάλης Ιδέας", την αναβίωση δηλαδή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Νοητικό σχήμα που λειτούργησε για αιώνες και αποτέλεσε κινητήρια ηθική δύναμη για εμπλοκή σε πολέμους.

Πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι το νοητικό σχήμα της ανταλλαγής πληθυσμών λειτουργεί και προς την πλευρά της εθνικής συρρίκνωσης και ταυτίζει την έννοια του δυναμικού έθνους, με αυτό του περιορισμένου κράτους. Ιδιαίτερα στην περίπτωση του ελληνισμού της Ιωνίας, που ήταν το πιο δυναμικό και πλούσιο στοιχείο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η ανταλλαγή λοιπόν στη βάση των προνοιών της Συνθήκης, λειτούργησε στο βαθμό της εθνικής καταστροφής³⁷.

Η Τουρκία, χάρη στη διπλωματική και στρατιωτική νίκη του Κεμάλ, επέβαλε τους όρους της σε μεγάλο βαθμό. Λειτούργησε για πρώτη φορά, έστω περιορισμένα, μετά από τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου, το νοητικό σχήμα της κυρίαρχης στρατηγικής. Διαδέχτηκε την Οθωμανική Αυτοκρατορία, περιοριζόμενη όμως στα όρια του κεντρικού τουρκικού κράτους, στο οποίο προσπαθεί να δώσει εθνικό χαρακτήρα. Εξακολουθεί όμως να έχει προβλήματα με μειονότητες. Για το λόγο αυτό ασκεί την εξωτερική της πολιτική με όρους εσωτερικής που πηγάζει από τις μειονότητες, και γι' αυτό δεν τολμά να αναγνωρίσει τις γενοκτονίες που έχει διαπράξει. Είναι όμως και προφανές, ότι θέλει να αναθεωρήσει τη Συνθήκη, με όποια μέσα. Η ελληνο-τουρκική φιλία που εγκαινίασαν Βενιζέλος και Κεμάλ κράτησε όσο χρόνο χρειάζονταν η Τουρκία για εσωτερική αναδιοργάνωση.

Η Συνθήκη της Λοζάνης, αποτέλεσε και το τέρμα ενός μακροχρόνιου αγώνα της Δύσης για τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που άρχισε με την Συνθήκη του Κάρλοβιτς (1699). Η Τουρκία εξακολουθεί χάρη στη Συνθήκη της Λοζάνης, να κατέχει Ευρωπαϊκό έδαφος και να επιδιώκει να εισέλθει και θεσμικά στην Ευρώπη. Όχι με τους όρους της Ευρώπης, αλλά με τους δικούς της, αντί να αποκλειστεί γιατί πολύ απλά δεν είναι Ευρωπαϊκή χώρα³⁸. Εδώ λειτουργεί το νοητικό σχήμα της παραγωγής μακροχρόνιων και μη προβλέψιμων σε μεγάλο βαθμό, αποτελεσμάτων από Συνθήκη.

³⁴ Εφημερίδα "ΕΘΝΟΣ της ΚΥΡΙΑΚΗΣ", 20 Δεκ 2009, σελ. 25 (από συνέντευξη στο Τηλεοπτικό Δίκτυο CBS).

³⁵ Παύλος Χιδίρογλου, Η Θράκη υπό το φως της Εθνικής Ιδέας των Τούρκων 1985-1991, "Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις", Αθήνα, 1992, σελ. 79.

³⁶ Λέσχη των Νέων Ελλήνων, Η Συνθήκη της Λοζάνης, ειδικό κεφάλαιο, σελ. 155-165.

³⁷ Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, σελ. 384.

³⁸ Ηλίας Ηλιόπουλος, Ζητήματα Γεωπολιτικής & Διπλωματίας Ναυτικών και Ηπειρωτικών Δυνάμεων στον Σύγχρονο Κόσμο, "Παπαζήσης", Αθήνα, 2008, σελ. 211-214.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ιστορία δεν είναι χρήσιμη μόνο για να μελετάμε το παρελθόν, αλλά και για να διαβάζουμε το μέλλον. Προϋπόθεση όμως για να παραχθούν χρήσιμα συμπεράσματα από την προσέγγιση αυτή, είναι η πραγματική σπουδή, μεταξύ άλλων και των Διεθνών Συνθηκών.

Το κυρίαρχο στοιχείο της διεθνούς ιστορίας είναι ο πόλεμος και οι συνθήκες, το πριν και το μετά τον πόλεμο. Το κρίσιμο συνδυαστικό παράγωγο, που δείχνει τη δυναμική που αναπτύσσεται κατά περίπτωση, στις σχέσεις μεταξύ των διεθνών δρώντων, συμβαλλόμενων ή όχι στην υπόψη συνθήκη. Οι συνθήκες είναι πολύπλοκες και περίπλοκες, με προεκτάσεις και επιρροές που δεν ανιχνεύονται εύκολα. Κατά συνέπεια, ενσωματώνουν στοιχεία που δεν έχουν άμεσες επιπτώσεις, αλλά είναι αποτελεσματικά σε βάθος χρόνου.

Ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο στην αποκρυπτογράφηση των διεθνών συνθηκών, είναι τα νοητικά σχήματα. Το βασικό νοητικό σχήμα προκύπτει από την ίδια τη φύση των Διεθνών Συνθηκών. Τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν οικειοθελώς δεσμεύσεις εφαρμογής των συνθηκών, δείχνοντας “καλή πίστη”. Αν λείπει αυτό, όπως συμβαίνει με τα κράτη που δεν θέλουν να έχουν σχέση με τη διεθνή νομιμότητα, τότε η σύναψη συνθηκών μαζί τους όχι μόνο είναι άχρηστη, αλλά και επικίνδυνη, διότι δίνει μια αίσθηση ψεύτικης ασφάλειας. Αυτό φαίνεται να συμβαίνει διαχρονικά από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και από τον διάδοχό της, την Τουρκία. Βέβαια τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Η πίεση της Τουρκίας, τουλάχιστο σε ότι αφορά τις σχέσεις της με την Ελλάδα, δεν οφείλεται απλά στον επεκτατισμό, στον κεμαλισμό, νεοοθωμανισμό ή ότι άλλο, αλλά και στη συνεχή διεύρυνση της διαφοράς ανάμεσα στο γεωπολιτικό δυναμικό των δύο χωρών (άσχετα πως προέκυψε). Η διαφορά αυτή όμως λειτουργεί σαφέστατα και ως τροφοδότης των εκάστοτε δογμάτων της Τουρκίας.

Άμεσα με τα παραπάνω συνδέεται ένα άλλο ισχυρό νοητικό σχήμα, αυτό της αποφασιστικότητας επιβολής των όρων μιας συνθήκης. Η υπογραφή μιας συνθήκης σημαίνει τίποτε, αν κάποιος δεν είναι αποφασισμένος να την επιβάλλει με τη βία αν χρειαστεί, ακόμα και με άμεση επανάληψη του πολέμου. Λειτουργεί δε όσο διαρκεί και η ίδια η συνθήκη. Τυπικό παράδειγμα αποτελεί η Συνθήκη της Λοζάνης, που παραβιάζεται συστηματικά από την Τουρκία, όμως η κατευναστική πολιτική που ακολουθεί η Ελλάδα, απλά αποθρασύνει την άλλη πλευρά. Ακυρώνει δε ένα άλλο ισχυρό νοητικό σχήμα, αυτό της αμοιβαιότητας εφαρμογής. Εδώ όμως λειτουργεί και ένα καινούργιο νοητικό σχήμα, η σχετικά νέα παράμετρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που παρήγαγε ήδη κυρώσεις σε βάρος της Τουρκίας, από ατομικές προσφυγές στη βάση παραβίασης της συνθήκης σε ζητήματα ατομικών ιδιοκτησιών.

Η σταθερή επανάληψη συγκεκριμένων νοητικών σχημάτων, αποκαλύπτει την ιδιαιτερότητα της Τουρκίας, με τις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες που έχει στο εσωτερικό της και τις οποίες δεν κατορθώνει να ενσωματώσει. Το αδύνατο σημείο που δεν επιτρέπει αυτό, είναι η ίδια η κυρίαρχη ιδεολογία της, του εκτουρκισμού της Τουρκίας και επαναπροσδιορισμού της εθνικής ταυτότητας, που ξεκίνησε το 1923, με την ανακήρυξη της δημοκρατίας από τον Κεμάλ και συνεχίζεται και στις μέρες μας. Είναι κατανοητή σε αυτή τη βάση, η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας, με τους όρους της εσωτερικής κατάστασής

της, δηλαδή τις μειονότητες. Για αυτό, όχι μόνο διέπραξε σωρεία γενοκτονιών, τις συνεχίζει και δεν πρόκειται να τις αναγνωρίσει ποτέ. Στο πλαίσιο αυτό οι συστημικοί κίνδυνοι αστάθειας στην περιοχή είναι προφανείς.

Επίσης αποκαλύπτεται ο νομαδικός χαρακτήρας, ως κεντρικός πυρήνας της πραγματικής φύσης των τουρκικών φύλων, που εξηγεί τις διαχρονικά εμφανείς αδυναμίες της Τουρκίας στη θάλασσα και στη διεκδίκηση ναυτικής ισχύος στο χωροχρόνο της Μεσογείου. Παρά το γεγονός ότι κατείχε για αιώνες τα παραθαλάσσια εδάφη και σημαντικά νησιά /κέντρα βάρους στη νοτιοανατολική Μεσόγειο. Εδώ εμπεριέχεται και η απάντηση στα ζητήματα ασφάλειας της Ελλάδας. Η αύξηση της ναυτικής ισχύος και παγίωση της ναυτικής κυριαρχίας ως αντιστάθμισμα στην ανισορροπία που επήλθε στο λοιπό γεωπολιτικό δυναμικό. Είναι η στρατηγική που απέδωσε τα σημαντικά κέρδη στους βαλκανικούς πολέμους. Είναι εφικτή, αποδεικνύεται έμμεσα από το γεγονός ότι η εμπορική θαλάσσια ισχύς της χώρας είναι πρώτη παγκόσμια δύναμη, αλλά και επιβεβλημένη για τον ίδιο λόγο.

Είδαμε ότι το νοητικό σχήμα της παραγωγής αποτελεσμάτων και μάλιστα μακροχρόνιων από Συνθήκη και σε τρίτους μη συμβαλλόμενους λειτουργεί από τις Συνθήκες της Βεσφαλίας, μέχρι σήμερα. Οπότε προκύπτει η ανάγκη σε ένα σοβαρό διεθνή δρώντα να παρακολουθεί και αναλύει το σύνολο των διεθνών πράξεων. Αυτό βέβαια απαιτεί συνέχεια και συνέπεια, με την έννοια της θεσμικής κρατικής μνήμης. Η πρακτική αυτή θα μας αποκαλύψει και ένα άλλο διαχρονικό νοητικό σχήμα, όπως αυτό της απεικόνισης της ισχύος του κάθε συμβαλλομένου, που αποτυπώνει τοποχρονικά την ισορροπία που επήλθε από τον ανταγωνισμό για την αύξηση της ισχύος. Βοηθά να κατανοήσουμε ένα επίσης σημαντικό νοητικό σχήμα που δείχνει ως ένα βαθμό τουλάχιστον την ακολουθητέα πρακτική στις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Στη μέθοδο της διαπραγματεύσεως με μεσολάβηση δυνάμεων (ή διαιτησία), είναι εύκολα αντιληπτό, ότι το πιο αδύναμο διάδικο κράτος, θα υποστεί τις πιο σοβαρές πιέσεις για παραχωρήσεις. Αποτελεί απάντηση στο αν η Κύπρος θα έπρεπε να διαπραγματεύεται μόνη, τη λύση του κυπριακού προβλήματος.

Στα ερωτήματα υψηλής στρατηγικής και άσκησης εξωτερικής πολιτικής, απαντούν πάλι τα νοητικά σχήματα. Ο ισχυρός προχωρεί όσο του επιτρέπει η δύναμή του, ενώ ο αδύνατος υποχωρεί μέχρι εκεί που του επιβάλλει η αδυναμία του. Δεν επιτρέπεις στον αντίπαλο να διευρύνει τη διαφορά ισχύος πέρα από ένα κρίσιμο σημείο. Αν αυτό συμβεί, τότε αποζητείς λύση στη συμμαχία με αντίρροπες του ισχυρότερου δυνάμεις, στα πλαίσια μιας αλληλεξάρτησης εναντίον ενός κοινού εχθρού, και έχοντας υπόψη ότι δεν υπάρχουν μόνιμοι φίλοι ή εχθροί, αλλά μόνιμα συμφέροντα. Συμφέροντα που τα υπερασπίζεσαι αποφασιστικά, αποδεχόμενος στα πλαίσια της εσωτερικής και εξωτερικής νομιμοποίησης, το κυρίαρχο νοητικό σχήμα της σχέσης πολέμου και πολιτικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	<u>ΣΕΛΙΔΑ</u>
Εισαγωγή	1
Σκοπός	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»: ΚΟΜΒΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
1. Σύμφωνο της "Ιεράς Συμμαχίας" (20 Μαι 1571)	4
2. Συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή Βουλγαρίας (21 Ιουλ 1774)	5
3. Συνθήκη Λονδίνου (6 Ιουλ 1827)	7
4. Συνθήκη Αδριανουπόλεως (14 Σεπ 1829)	8
5. Συνδιάσκεψη Ειρήνης Παρισίων (18 Ιαν 1919)	9
6. Συνδιάσκεψη Ειρήνης Λοζάνης Ελβετίας (21 Νοε 1922),	10
7. Συνθήκη Ειρήνης Λοζάνης Ελβετίας (24 Ιουλ 1923),	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	14
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</u>	
«Α». ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ “Α” ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ ΑΝΧΗ (ΠΒ) ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΟΥΛΙΑΝΙΤΗ
“ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ”

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βιβλία-Εκδόσεις

- α. Παναγιώτης Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, “Θεμέλιο”, Αθήνα, 1998.
- β. Άννα Τζιροπούλου-Ευσταθίου, Ο εν τη λέξει Λόγος, “Γεωργιάδης, Αθήνα, 2006.
- γ. Θεόδωρου Χριστοδουλίδη, Εισαγωγή στη Διεθνή Οργάνωση, “Σάκκουλας”, Αθήνα-Κομοτηνή, 1984.
- δ. Θεόδωρου Χριστοδουλίδη, Διπλωματική Ιστορία, τόμος 1, “Σίδερης”, Αθήνα, 1990.
- ε. Θεόδωρου Χριστοδουλίδη, Διπλωματική Ιστορία, τόμος 2, “Σίδερης”, Αθήνα, 1997.
- στ. Θ.Α.Κουλουμπής- ΤΖ.Γουλφ, Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, “Παπαζήσης”, Αθήνα, 1981.
- ζ. Κων/νου Σκαλτσά, Θεωρία και Κείμενα Διεθνούς Δικαίου, “Διεύθυνση Εκπαιδευσεως/Γενικού Επιτελείου Στρατού”, Αθήνα, 1985.
- η. Νίκος Λυγερός, Νοητική Στρατηγική, “Σπανίδης”, Ξάνθη, 2006.
- θ. Χαραλ. Γ. Νικολάου, Διεθνείς Πολιτικές και Στρατιωτικές Συνθήκες- Συμφωνίες και Συμβάσεις, “Φλώρος”, Αθήνα, 1996.
- ι. Hugh Roulton, Ημίψηλο Γκρίζος Λύκος και Ημισέληνος, “Οδυσσεάς”, Αθήνα, 2000.
- ια. Στρατιωτική Επιθεώρηση, Γενικού Επιτελείου Στρατού, Σεπ-Οκτ 2009.
- ιβ. Arnold Toynbee, Οι Έλληνες και οι Κληρονομίες τους, “Καρδαμίτσας”, Αθήνα 2002.
- ιγ. Σαράντος Ι. Καργάκος, Μεσόγειος, Η Υγρή Μοίρα της Ελλάδος και της Ευρώπης, “Ι. Σίδερης”, Αθήνα, 2007.
- ιδ. E. Burns, Ευρωπαϊκή Ιστορία, τόμος 2 ,”Παρατηρητής”, Θεσσαλονίκη, 1988.
- ιε. G. R. Berridge, Διπλωματία, Θεωρία και Πρακτική, “Τουρίκης”, Αθήνα, 2007.
- ιστ. Κων/νου Βακαλόπουλου, Το Μακεδονικό Ζήτημα, ειδική έκδοση εφημερίδας ΒΗΜΑ, Σεπ 2009.
- ιζ. Κων/νου Ι. Αιλιανού, Η Αυστρο-Ουγγαρία και η προσάρτηση της Θεσσαλίας και της Ηπείρου, “ΙΜΧΑ”, Θεσσαλονίκη, 1988.
- ιη. Αρετή Τούντα-Φεργάδη, Η Εξωτερική Πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων στο Μεσοπόλεμο, “Ι. Σίδερης”, Αθήνα, 2005.
- ιθ. George Horton, Η Μάστιγα της Ασίας, “Εστία”, Αθήνα, 1993.
- κ. Λέσχη των Νέων Ελλήνων, Η Συνθήκη της Λωζάννης, “Παπαζήσης”, Αθήνα, 1993.
- κα. Επιχειρήσεις εις Θράκην (1913-1923), Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1969.

κβ. Παύλος Χιδίρογλου, Η Θράκη υπό το φως της Εθνικής Ιδέας των Τούρκων 1985-1991, "Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις", Αθήνα, 1992.

κγ. Ηλίας Ηλιόπουλος, Ζητήματα Γεωπολιτικής & Διπλωματίας Ναυτικών και Ηπειρωτικών Δυνάμεων στον Σύγχρονο Κόσμο, "Παπαζήσης", Αθήνα, 2008.

2. Άρθρα σε Εφημερίδες.

α. Εφημερίδα "ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ", 22 Νοε 2009.

β. Εφημερίδα "ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΗ", 31 Οκτ/1 Νοε 2009.

γ. Εφημερίδα "ΕΘΝΟΣ της ΚΥΡΙΑΚΗΣ", 20 Δεκ 2009.

3. Διαδίκτυο (INTERNET)

α. <http://www.lygeros.org>

β. <http://www.mfa.gr>

γ. <http://groong.usc.edu/treaties/kars.htm>